

Beste docent,

Binnenkort bezoekt u het Kinderboekenmuseum voor de les *Wat was er eerst? Het woord of het beeld?* Deze les is bestemd voor de brugklas van het voortgezet onderwijs. De les maakt deel uit van *menu B* van het Cultuurmenu voor het voortgezet onderwijs in de leerlijn Kunst en Cultuur.

De doelstellingen van de les:

- De leerlingen maken kennis met illustraties als kunstvorm.
- De leerlingen onderzoeken de verschillen en overeenkomst in woord en illustratie in het kinderboek.
- De leerlingen ontdekken dat illustratoren op verschillende manieren hun fantasie bij een tekst vormgeven.

In deze handleiding vindt u informatie om het bezoek voor te bereiden, praktische informatie over het bezoek zelf en suggesties om het bezoek met de leerlingen te verwerken.

Wij kijken uit naar jullie komst en maken er graag met u en uw leerlingen een leerzaam en leuk bezoek van.

Vriendelijke groet,

Met vriendelijke groet,
Anouk van Dijk
Coördinator Educatie
anouk.vandijk@stichtingnll.nl

Vorbereiding

Opdracht 1

Hoe komt een illustrator aan inspiratie voor zijn illustraties? Soms kunnen vorm of kleur helpen bij het versterken van het verhaal. In deze opdracht staat vorm centraal.

Benodigheden

- Wit tekenpapier
- Gekleurd papier
- Potloden

Opdracht

- Laat de afbeelding zien van de Tangramkat (zie hiernaast). Welke vormen zie je terug in deze afbeelding?
Zelfs de ingewikkeldste tekeningen zijn opgebouwd uit simpele vormen. Soms kun je in een vorm ook een heleboel verschillende dingen ontdekken. Zo kan een cirkel de buik van een flamino worden, maar ook een luchtballon!
- De leerlingen pakken allemaal een gekleurd vel papier en scheuren een vorm uit het gekleurde papier. Het maakt niet uit hoe, je scheurt en draait en scheurt weer een stuk. Het hoeft niet met scheuren al een bepaalde vorm te worden.
- De leerlingen plakken de vorm bekijken de vorm. Ze kunnen het draaien en omkeren. Als ze dingen zo zie ik iets in de vorm, plakken ze de vorm op die manier op het witte blad. De vorm die ze opgeplakt hebben, is nu nog niets.
- De leerlingen gaan kijken naar de vorm en bedenken wat de vorm zou kunnen zijn. Dan tekenen ze om/over de vorm wat zij er in zien.
- Reflecteer in het kort met één of meerdere tekeningen van de leerlingen op de opdracht.
- Mogelijke vervolgoopdracht:
De leerlingen scheuren nu twee of drie vormen uit gekleurd papier. Deze plakken ze op een leeg blad. Nu doen de leerlingen in feite hetzelfde als de eerste opdracht, maar de vormen moeten nu aan elkaar verbonden worden middels een tekening.

Opdracht 2

Benodigheden

- Digibord

Opdracht

Wat is er eerst het woord of het beeld? Waar haalt de schrijver of illustrator zijn inspiratie vandaan? Sommige schrijvers zijn ook de illustrator van hun boeken of illustratoren zijn ook de schrijver van het boek. Ter inspiratie waar een schrijver en/of illustrator zijn ideeën vandaan haalt, kunt u met de leerlingen de volgende fragmenten kijken:

- Niki Smit vertelt waar zij haar inspiratie vandaan haalt:

<https://www.youtube.com/watch?v=uY4JLmm0USo&list=WL> (vanaf minuut 0.21 tot minuut 3.12)

- Loes Riphagen laat zien hoe haar prentenboeken tot stand komen

https://www.youtube.com/watch?v=DUaimPzb__U&list=WL&index=2

Museumbezoek

De museumles duurt 75 minuten. De leerlingen brengen een bezoek aan de tentoonstelling *Papiria* waarbij we stilstaan bij de illustraties.

De leerlingen worden tijdens de museumles opgedeeld in 6 groepen. Zou u alvast na willen denken over de groepsindeling? Dat scheelt tijd bij het opstarten van de les. Wij vragen u om per 15 leerlingen te zorgen voor een begeleider. De leerlingen kunnen hun jassen en tassen opbergen in de kluisen bij de ingang van het gebouw, waar zich ook de RKD bevindt. Daarna kunt u de trap op naar boven waar de ingang van het Kinderboekenmuseum is.

Verwerking

De leerlingen hebben tijdens het museumbezoek een beeld gekregen van hoe een tekst en illustratie ontstaan in een boek. Bovendien hebben ze ontdekt dat iedereen verschillende beelden vormt bij een tekst. Tijdens deze verwerkingsopdracht gaan zij zelf aan de slag met het maken van illustraties en vergelijken met elkaar hoe iedereen een ander beeld vormt bij een zelfde tekst.

Benodigheden

- Leerlingen: stuk tekst uit hun favoriete boek

- Tekenpapier

- Tekenmateriaal zoals potloden, verf en krijt

Opdracht

1. Iedere leerling heeft een stuk tekst (een bladzijde) meegenomen uit hun favoriete boek.
2. Laat de leerling bij dit stuk tekst een illustratie maken.

Vragen om de leerlingen op weg te helpen met hun illustratie:

- Hoe ziet de wereld eruit waar dit verhaal zich afspeelt?
- Hoe ziet de hoofdpersoon eruit?
- Kijk naar de titel van het boek en welke sfeer roept dat bij je op?
- Hoe voelt de hoofdpersoon zich in dit stuk tekst? Hoe zou je dat terug zien in de illustratie? Welke kleuren zou je daar bij kiezen?
- Welke onderdelen ga je kiezen uit de tekst om af te beelden? Ook alle details of een abstract beeld?

3. Laat de leerlingen nu wisselen van elkaars stuk tekst. Bij de tekst van de andere leerling maken zij ook een illustratie.
4. De leerlingen gaan in tweetallen hun illustraties vergelijken met elkaar.
Mogelijke vragen hierbij:
  - Wat zijn de verschillen tussen de twee tekeningen? Kijk bijvoorbeeld naar kleur, welke dingen er afgebeeld zijn, is het groot of klein getekend?
  - Is de tekst letterlijk uitgebeeld of niet? Staat er op de tekening precies wat er in de tekst staat of zijn er dingen toegevoegd of weggelaten?
  - Wat zijn de overeenkomsten tussen de beide tekeningen?
  - Bedenk een titel bij de illustraties. Past de titel van het boek ook bij deze illustratie?

U kunt er ook voor kiezen om als docent zelf een tekst uit te kiezen en alle leerlingen bij deze tekst een afbeelding te laten maken.

